

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки та психології

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи бакалавра

на тему: Історії угорських дошкільних навчальних закладів Закарпаття

Виконала: студентка IV-го курсу,
напряму підготовки (спеціальності)
0101 Педагогічна освіта
6.010101 Дошкільна освіта
Барта Р.А.

Керівник: Балог Л.І.
Рецензент:

Берегово – 2016 р.

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Barta Renáta

Kárpátaljai magyar óvodák története

Szakdolgozat

Témavezető:
Balogh Livia

Recenzens:

Beregszász – 2016

Tartalomjegyzék:

Bevezetés	5
Szakirodalmi áttekintés	6
1. Az óvodai oktatás gyökerei	7
1.1 Magyarországi gyökerek	9
1.2 Csehszlovák idők	10
1.3 Szovjetunió	12
1.4 Ukrajna	13
2. Bótrágy – település bemutatása	15
2.1 A bótrágyi „Napocska” óvoda történetének bemutatása	16
Összefoglaló	25
Ukrán nyelvű összefoglaló	26
Felhasznált irodalom	27
Melléklet	29

Зміст

Вступ	5
Перегляд літератури	6
1. Початок дошкільної освіти	7
1.1. Угорські коріння	9
1.2. Часи Чехословаччини	10
1.3. Радянський Союз	12
1.4. Україна	13
2. Батрадь – знайомство з територією	15
2.1. Презентація дитячого садка «Сонечко» в селі Батрадь	16
Резюме	25
Резюме українською мовою	26
Список використаної літератури	27
Додатки	29

Bevezetés:

Szakkolgozatom témája a Kárpátaljai óvodák története. Azért tartom fontosnak ezt a témát, hisz az évszázadok folyamán nagyon sok változáson ment keresztül Kárpátalján az óvodai oktatás. Dolgozatom elméleti részében ezeket a változásokat szeretném bemutatni négy szakasza lebontva: Magyarország, Csehszlovákia, Szovjet Unió és Ukrajna. Azért ezeket emeltem ki, hisz a történelem során Kárpátalja ezekhez az országokhoz tartozott és itt kellett alkalmazkodni az oktatási programokhoz is egyaránt. Ezt a részt a szakirodalmi kutatások révén szeretném bemutatni.

Manapság a gondolkodásunk az óvoda és a kisgyermekkor kapcsolatáról teljesen egybeolvadt. De elgondolkodott-e már valaki azon, hogy mióta van ez így, egyáltalán mióta van nálunk óvoda, és vajon milyen volt a kezdeti idők óvodája? Mi minden történt ott, kik foglalkoztak a gyerekekkel, hogyan nézett ki egy óvoda, s hogyan néztek ki maguk az óvodások? Valamint, hogy milyen változásokon mentek keresztül mire elérték a mai formájukat?

Dolgozatom második részében ezekre a kérdésekre kerestem a választ, a bótrágyi „Napocska” óvoda fejlődését és átalakulásának a bemutatásával. Óvodapedagógus szakos hallgatóként, fontosnak tartom szülőfalum óvodai nevelésének a történetét tanulmányozni, hisz úgy vélem nem csak egy adott település történetét kell ismerni az embereknek, hanem azon belül az intézmények fejlődését is.

Céлом a dolgozat által egy rövid összegző képet bemutatni a kárpátaljai óvodai oktatás fejlődéséről a történelem folyamán. Véleményem szerint, minden óvodapedagógusnak ismernie kell az óvodai oktatás gyökereit, valamint a saját településén működő óvodai intézmény fejlődését, hisz mindez fontos része az óvodapedagógia fejlődésének.

Szakirodalmi áttekintés:

Szakedolgozatom első részét a szakirodalom áttekintésével végeztem el. Azért ezt a módszert választottam, hisz úgy vélem a neveléstörténet kutatói közül sokan foglalkoztak már az óvodák kialakulásával és fejlődésével. Az elméleti rész elkészítéséhez 18 szakirodalmat dolgoztam fel.

Az első résznél, amelyben az óvodai oktatás gyökereit mutatom be, fontosnak tartom megemlíteni Pukánszky Béla, Németh András, Mészáros István és Fináczy Ernő neveit, hisz ők azok igazából, akik a neveléstudomány kutatói közül a legkiemelkedőbbek. Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla: Neveléstörténet című közös könyvük, bemutatja az olvasó számára, a pedagógia, a neveléstörténet kialakulását, valamint annak változását a történelem folyamán.

A Magyarországi gyökerek című résznél, szeretném kiemelni Czeke Marianne - H. Révész Margit közös művét, melynek címe Gróf Brunszvik Teréz élet- és jellemrajza. Brunszvik Teréz volt a magyar történelem kiemelkedő alakja az óvodai oktatás terén, hisz ő nyitotta meg az első magyar óvodát 1828. május 27.-én. Kiemelkedő kutató még ezen a téren Ballai Károly, hisz ő az, aki ismerteti az olvasóval a magyar kisednevelés fejlődéstörténetét 1843-1914 között.

Fedinec Csilla és Balogh Livia publikációiból megismerkedhetünk a kárpátaljai óvodai élet fejlődéséről a Csehszlovák időben. A húsz évig fennálló állam oktatását, politikai megnyilvánulását valamint a rendszabályokkal ismerkedhetünk meg, amely ezt az időszakot jellemezte.

A Szovjet Unió oktatási helyzetéről átfogó képet kaphatunk Orosz Ildikó dokumentumgyűjteményéből, valamint Beregszászi Anikó - Csernicskó István - Orosz Ildikó közös művéből melynek címe: Nyelv, oktatás, politika. Itt is megismerkedhetünk az adott korszak politikai háttérével, oktatási törvényeivel és a nyelvi helyzettel.

Végül az Ukrajnai oktatási rendszerrel, iskolás kor előtti neveléssel ismerkedhetünk meg Orosz Ildikó: A magyar nyelvű oktatás helyzete Kárpátalján az ukrán államiság kialakulásának első évtizedében (1989-1999) című művéből és Molnár Anita publikációjából, amely a Határhelyzetek V. Sztereotípiák, választások, túlélési stratégiák kisebbségi léthelyzetekben című kötetben jelent meg.

1. Az óvodai oktatás gyökerei

Már az ősidőkben is foglalkoztatták az embereket a gyermekek helyes nevelése és oktatása. Az ősközösségekben élő gyermekeket a mindennapi élet jellegzetes tevékenységeire nevelték és oktatták. Ekkor még nem léteztek intézmények az oktatásra, hanem a gyakorlat és a tapasztalat által szerezték meg tudásukat a gyermekek, valamint a hagyományok, rítusok, beavatási szertartások és a játék során.

Krisztus előtt már több filozófus is foglalkozott a kisgyermek helyzetével. Kiemelkedő gondolkodó volt ebben az időben Platón és Arisztotelész. Platón (Kr. e. 428-348) népszerűsíteni szeretne volna a 3-6 év közötti gyermekek oktatását intézményeken belül dajkák segítségével. Szerinte a gyermekek mindennapi tevékenységei között helyet kell foglalni a meséknek, legendáknak, énekeknek és persze a játéknak.

Ezzel szemben Arisztotelész (Kr.e. 384- 322) azt vallotta, hogy 7 éves korig a gyermeknek a családban kell történnie a nevelésének. Szerinte a nevelésben a szabad emberek részesülhetnek csak, így kizárja az oktatásból, nevelésből a rabszolgákat. [Pukánszky – Németh,1996:6 - 30]

Az idő elteltével a modern korban már megnövekedett az érdeklődés a nevelés és a kultúra iránt. Ebben az időben jelent meg a munkások képzésének az igénye a gyárak számára. Számos elemi iskola jött létre, ugyanakkor elkezdett kiépülni a gimnázium és a felsőfokú oktatás rendszere is. A kor gondolkodója Jan Amos Comenius (1592-1670) azt a gondolatot fogalmazta meg az óvodai oktatás számára, hogy kisgyermekkorban nagy hangsúlyt kell fektetni az érzékszervek fejlesztésére, valamint az anyanyelv helyes elsajátítására. Elismerte, hogy a játék és a munka nevelő hatással van a gyermekek életére, de még ő is azt vallotta, hogy ennek az oktatásnak a családban kell megtörténnie nem pedig egy intézetben.

A mai értelemben vett óvodák hosszú történelmi fejlődés eredményei. Az ipari fejlődés útjára lépő nyugat-európai országokban már viszonylag hamar felmerült az egész fiatal gyermekek valamiféle intézményes gondozásnak, nevelésnek igénye. Ennek oka elsősorban szegénysorsban élő nők tömeges munkavállalásában nyilvánul meg. [Mészáros – Németh – Pukánszky,2005: 118-163.]

A 17. századtól kezdve Angliában sorra jöttek létre azok a magánvállalkozások, amelyekben egy idős nő, általában saját lakásában, gyermekekre kezdett ügyelni és az alapkészségek (olvasás, írás, számolás) elsajátításában segített nekik. A neveléstörténet ezeket a magánvállalkozásokat napjainkban „dame school” néven emlegetik.

Ezeknek az intézményes szerveződéseknek a magasabb szintjén jött létre a 19. században Nagy-Britanniában az úgynevezett „infant school”. Az első ilyen intézményt Robert Owen hozta létre. Elsősorban nevelő intézmény volt, ahol a gyermekek hétköznapijainak szerves része volt a játék, a torna, a zene és a tánc.

Ebben az időben adta ki koncepcióját a gyakorlati óvodapedagógia első jeles képviselője Samuel Wilderspin. Wilderspin pedagógiájának középpontjában a gyermekek foglalkoztatása állt. Koncepciójában a gyermekek céltudatos foglalkoztatása volt. Az ő felfogása szerint az ideális tanító tanítványával szemben szigorú elvárásokat fogalmaz meg, de önmagával szemben is igényes. Véleménye szerint a gyermekeknek, pontosnak, szorgalmasnak, megbízhatónak kell lenniük valamint tanítójának mindenben és mindenkor engedelmessékednek. Az ilyen természetű gyermekek felnőttkorukban zökkenőmentesen be tudnak illeszkedni a társadalomba. [Dr. Komlósi Sándor,1977: 186-190]

Ebbe a pedagógiai körbe tartozott Friedrich Fröbel német pedagógus is. Jelentős szerepe van az óvodapedagógia kialakulásában. Kidolgozza az óvodás korú gyermekek nevelésének elméletét, és megfelelő intézményt is hoz létre részére. 1837-ben Blankenburg városában, Thüringiában megalapítja a nevelési intézmények történetében az első óvodát, mely a Kindergarten (gyermekkert) elnevezést viselte. Abból az elképzelésből indult ki, hogy a természet egy nagykert, ahol a gyermekek a virágokat, a nevelők pedig a kertészek. A gyermek nevelését a virágoskert figyelemmel teli gondozásával hasonlítja össze.

Pedagógiai rendszerében hangsúlyt fektet a beszédfejlesztésére, az érzékek fejlesztésére, a kézügyesség fejlesztésére és a rendszeret alakítására. Gyakori munkák szervezését javasolta a kézimunka-műhelyekben, ahol a gyermekek rajzoltak, varrtak, papírt ragasztottak és hajtogattak. A játék és gyakorlati munka mellett a fröbéli óvodában az éneket és tornát sem hanyagolták el. Fröbel hangsúlyozza, hogy a játék a legmegfelelőbb tevékenységi forma ebben az életkorban, szerinte játék révén fejlődik a gyermek alkotóképessége. Fröbel munkásságának neveléstörténeti jelentősége abban rejlik, hogy elsőként dolgozta ki rendszerszemléletben, a legapróbb részleteiben az óvodai tevékenységek elméleti alapjait és módszertanát. [Finánczy Ernő,1934:48-53]

Az egyetemes embernevelés gondolatából indult ki a korszak kiemelkedő svájci pedagógus Johann Heinrich Pestalozzi is. Pestalozzi teológiát kezd el tanulni. Hamarosan búcsút mond a teológiai tanulmányoknak, és független emberként földművelésből akar élni.

1.1. Magyarországi gyökerek

A gazdasági fejlődéssel a XIX. század elején egyre több és egyre nagyobb manufaktúra jött létre Magyarországon is. Ezek azután egyre több munkaerőt igényeltek, nőket és férfiakat egyaránt, így a városi családokban tömegessé vált, hogy mindkét szülő állást vállalt. Gyermekük felügyelete sokaknak jelentett megoldhatatlan problémát.

Az első Magyarországi óvodát 1828-ban nyitotta meg Brunszvik Teréz grófnő Budán, a Krisztinavárosban. A grófnő azt remélte, hogy ha sikereket ér el óvodája működtetésével, akkor hamarosan sok ilyen intézmény létesül majd, elsősorban a vagyontalan családok számára, akik nemcsak gyermekük napközbeni felügyeletére, de jó nevelésére is képtelenek. Hamarosan még két másik intézmény is nyílt, azok is Budán. Ezek az intézetek nem a mai értelemben vett óvodák voltak, sokkal inkább amolyan kisgyermekiskolák, ahol valójában elemi oktatás folyt. Olvasásra, betűismeretre, vallási ismeretekre okítottak itt, eleinte német nyelven. Maga Brunszvik Teréz is *oskolaként* emlegette intézményét.[Czeke,1926:15-21]

Minthogy az alapító nagyra tartotta Pestalozzi svájci pedagógust, sőt annak iskoláját személyesen is meglátogatta, nem meglepő, hogy az első magyar óvodában a szemléltető oktatás, azaz a környező világ érzékszervek általi megismertetése állt a középpontban. Pestalozzi elvei szerint „a kéz, a fej és a szív” kiművelését egyformán fontosnak tartották.

A foglalkozásokat, vagy ahogy akkoriban nevezték: a beszéd- és értelemgyakorlatokat eleinte szinte kizárólag férfiak tartották. A gyerekeknek gyakran tanítottak dalocskákat és versikéket is, lehetőleg olyanokat, amelyek valamilyen erkölcsi tanulságot vagy viselkedési szabályt fogalmaztak meg.

A budai óvodák mellett hamarosan vidéken is megjelent ez az intézménytípus. Az első falusi kiseddóvót 1836-ban Tolna megyében, Hidja-pusztán hozták létre, uradalmi cselédek gyermekei számára. Elsődlegesen itt is őrizték és gondozták a gyerekeket, de igyekeztek sok hasznos ismeretet is megtanítani számukra. 40-60 gyerekkel egyetlen óvónő és egy segédnő (ma azt mondanánk, dajka) foglalkozott. 1837 után már képzett óvók és óvónők foglalkozhattak a gyerekekkel, mert ekkor indult el ez első óvóképző Tolnán.[Ballai,1916:31-35]

Az óvoda még jó ideig nem tartozott a hivatalos intézményrendszerhez. 1891-ben lépett csak életbe a kiseddóvást szabályozó törvény, amely az intézményeken túl az óvók képzését is szabályozta, valamint előírta, hogy óvodában csak képzett óvókat lehet alkalmazni. Az óvóképzés elkülönült intézetben folyt, két évig tartott és 14 éves kortól

jelentkezettek ide a jelöltek. Lányok és fiúk is kérhették felvételüket, feltétel volt az ép testalkat és a zenei hallás, valamint nagyjából a mai felső tagozatosnak megfelelő iskolai előképzettség. A képzők mellett mintaóvodákat állítottak fel, amelyekben a száz évvel ezelőtti képzősök a szakma fortélyait tapasztalt óvóktól leshették el. Egyfajta szakmai gyakorlat helyszíne volt ez a képzés ideje alatt. A képzés végén képesítő vizsgát kellett tenni, de a végzettek 18 éves korukig nem dolgozhattak önállóan, csak idősebb óvók mellett.[Mészáros,1996:45-50]

Minden történelem tankönyvben benne van, hogy Kossuth Lajos börtönévei alatt tanult meg angolul, és ebben a három évben, 1837 és '40 között több művet le is fordított magyarra. E könyvek egyike volt Wilderspin angol pedagógus Gyermeknevelés című műve, amelynek német változata jutott el Kossuth-hoz, így az alapján készítette el a fordítását. Ezen túl Kossuth a Pesti Hírlapban, a korszak vezető politikai lapjában is gyakran írt az óvodáztatás ügyéről a negyvenes években, olykor még vezércikket is. A nevelésről azt vallotta, hogy politikai jelentősége nagy, ezért is tartotta fontosnak, hogy az ország politikai kérdéseit taglalva iskolai és óvodai kérdésekben is megnyilatkozzon. Az óvodát a magyar nyelv terjesztésére kiemelkedően alkalmasnak tartotta, tagja volt a Kisdédóvó Intézeteket Magyarországon Terjesztő Egyesületnek is. Az egyesület tagjai évi hat ezüstforintot fizettek be óvodák létrehozására, tevékenységük olyan sikeres volt, hogy 1848-ra már 89 óvoda működött az országban.[Horváth,1988:111-116]

1.2. Csehszlovák idők

Az 1918-ban létrejövő új állam, a Csehszlovák Köztársaság egy ideig megőrizte a korábbi iskolarendszert: a csehországrészekben az osztrák, Szlovénkóban és Kárpátalján a magyar iskolaügyi törvények és rendelkezések maradtak életben. Kárpátalján az oktatásügyi tárca legmagasabb helyi fóruma 1922-től az Iskolaügyi és Nemzetművelődési Minisztérium Ungvári Referátusa lett.

A Csehszlovákiában zajló általános kulturális-demokratikus folyamatok nem kerültek el az oktatást és az iskolaügyet sem. A Csehszlovák Köztársaságban az alsóbb fokozatú iskolatípusokat az ún. népiskola kategóriájába sorolták, és két fokozatát különböztették meg: az alsóbb fokozatú elemi iskolákat és a felsőbb fokozatú polgári iskolákat. A középiskolákhoz tartoztak a gimnáziumok és tanítóképzők.

A húsz évig fennálló csehszlovák hatalom idején Kárpátalján huszonegy ukrán (ruszin) és huszonhárom cseh oktatási nyelvű polgári iskola nyílt, melyekbe több mint tizenegyezer tanuló járt. A legnagyobb tanulói létszámú az ungvári, munkácsi, huszti,

beregszászi, técsői, kőrösmezői, nagybocskói, nagybereznai, perecsenyi, bilkei, volóci, alsóvereckei, nagylucskai, szerednyei, beregrákosi stb. polgári iskolák voltak.

Azonban meg kell jegyeznünk, hogy ennek a politikának voltak pozitív vonásai is, mivel az iskolarendszerbe egyre több szegény családból származó gyerek is bekerült, és számos új iskola épült. Fontos szerepet játszottak a tanítóképzésben az ungvári, munkácsi és huszti tanítóképző szemináriumok. Ezek az oktatási intézmények elemi iskolai tanítókat, valamint tantárgyakra szakosodott tanárokat képeztek a felsőbb osztályokba, illetve a polgári iskolákba.

Meg kell jegyezni azonban, hogy rendkívül negatívan hatott a népoktatás fejlődésére, az oktatási-nevelési folyamatra az a nyelvi vita, melyet a három irányzat (ukranofil, ruszofil, ruszin) képviselői folytattak a vidék őshonos lakossága etnikai-nemzeti orientációjának befolyásolása érdekében.[Fedinec,2010:123-128]

Az iskola előtti, azaz a kárpátaljai magyar óvodai nevel és helyzetét némiképp mostohagyermekként kezeli a szakirodalom. A XX. század ezen újonnan alakult politikai régiójában a kisdednevelés, a gyermekgondozás is számos megoldandó kérdés elé állította az akkori adminisztratív vezetést.

Az 1919-ben aláírt békeszerződésben Csehszlovákia kötelezte magát, hogy autonóm területként kezeli majd a régiót, de ez a gyakorlatban nem valósult meg. Főként nem mutatott semminemű toleranciát a magyar lakosok iránt. Ennek egyik megnyilatkozási formája a közalakamazotti hűségeskü letételének igénye volt. A nemzeti öntudat azonban sokaknak nem engedte ezt meg. Így számos pedagógus veszítette el állását.

Emellett külön rendszabályok határozták meg, az ekkorra már elterjedt, felekezeti óvodák működését. Az országos katolikus tanügyi tanács 1928-ban rendeletet adott ki, melyben meghatározta a latin és görög szertartású magyar nyelvű kisdedóvók, népiskolák és gazdasági iskolák működését mind szlovenszkóban, mind a Kárpát–Oroszországi (Kárpátaljai) területeken. A rendszabály a kisdedóvás feladatát abban jelölte meg, hogy a 3-6 éves gyereket egyrészt ápolással és gondozással a szülők távollétében megvédje, másrészt rendre és tisztaságra szoktassa, valamint ügyességüket és értelmüket korukhoz mértén vallásosan fejlessze. A határozott ismeretszerzésre való törekvést ugyanakkor elutasította. Két típusát említi a kisdedóvó intézeteknek: a képzett kisdedóvónők vezetése alatt álló óvodákat, illetve az erkölcsileg és értelmileg alkalmas nők gondozása alatt álló, egész évben, ideiglenesen vagy nyáron működő menedékházakat. Ahol kisdedóvót vagy menedékházat nyitottak, ott minden szülő köteles volt 3-6 éves gyermekét oda járatni,

amennyiben nem igazolja, hogy az állandó és kellő gondozásban részesül.[Balogh,2010:1-3]

A helyiségeknek tágasaknak, jól szellőztetetteknek kellett lenniük, lehetőleg kerti játszótérrel. A rendes óvóintézeteknek 1 előszobával, 1 munka és 1 játszóteremmel, az állandó menedékházaknak 1 előszobával és 1 fogadóteremmel kellett rendelkezniük. Egy kiseddóóra, vagy menedékház vezetőre 80-nál több gyermek nem eshetett. Amennyiben a gyermekek száma meghaladta a 40-et, az óvónő mellé dajkát, a vezető mellé alkalmas nőcselédet kellett biztosítani. A katolikus óvodákban csak olyan katolikus óvónőket lehetett alkalmazni, akik vagy csehszlovák intézetben szerzett, vagy honosított magyar oklevéllel rendelkeztek. A kiseddóók és menedékházak a római katolikus főhatóság felügyelete és igazgatása alatt álltak.

1928-ra a régió óvodahálózata a következő képet mutatta: Ungvári járás: 5 ruszin, 3 magyar, 4 csehszlovák, Munkács járás: 6 ruszin, 1 magyar, 1 német, Beregszászi járás: 2 ruszin, 5 magyar, 2 csehszlovák, Szőlősi járás: 5 ruszin, 1 magyar, Oroszvégi járás: 3 ruszin, Huszti járás: 2 ruszin, Nagybereznai járás: 2 csehszlovák, Szolyvai járás: 5 ruszin, Volóci járás — nincs óvóintézet, Ilosvai járás: 1 cseh, Técsői járás: 2 cseh, Rahói járás : 2 ruszin.[Rendszabályok,1928:73-74]

1.3. Szovjetunió

A kárpátjai magyar oktatás szerkezete évtizedekig csonka volt. Mara ez a helyzet nagymertekben javult, ám nem állíthatjuk, hogy minden hiányzó lépcsőfokot sikerült pótolni.

A Szovjetunióban az iskola előtti nevelés intézményes kerete az óvoda, amely a család és a kötelezővé vált szervezett oktatás közötti átmenet szempontjából fontos hely lehet a gyermeknevelés terén. Az óvoda akkor tölti be funkcióját, ha légköre és környezete hasonlít a bensőséges családi körülményekhez, mégis bizonyos elrendezettség jellemző a gyermek napi tevékenységére. Ha a gyermek meg nem eléggé érett az iskolai tanulásra, úgy az óvodában maradhat, es ezzel sokkal kisebb lelki sérülést okozunk neki, mintha mindez az első osztály után derül ki.

Ezeket a szempontokat a Szovjetunióban nem tartottak fontosnak, sőt az iskolaérettség megállapításával sem törődnek az igazgatók. Az óvodák nagycsoportjai eléggé iskolás jellegű napirend szerint működnek, mégis a kilencvenes évek elejéig az óvodai és bölcsődei hálózat bővülésének, expanziójának lehettünk tanúi. Ennek nagyon prózai oka volt. A szülők az alacsony fizetések és az állam által szűkre szabott gyermekgondozási támogatás és idő miatt gyermekeiket óvodákban helyezték el. Változott

a helyzet, amikor bevezettek a gyermekgondozási segély rendszerét. A rendszer szerint a kismamák gyermekük hároméves koráig minimális anyagi támogatás és a munkaviszonyuk megőrzése mellett otthon maradhattak gyermeknevelés címen. A gyermekgondozási idő leteltével az egyik szülő meg igényelhetett hároméves fizetetlen szabadságot, azaz a gyerek hatodik életévének betöltéséig maradhatott gyermeke mellett minden anya. Ezzel a lehetőséggel, ugyan nem mindenki élt, hiszen az óvodai ellátás díja nagyon méltányos volt, mégis apadni kezdtek az óvodai létszámok, ami természetes ilyen feltételek mellett. Az államgazdasági mélyrepülése következtében egyre nehezebben tudta biztosítani az óvodák működéséhez szükséges költségeket, és a hatóságok egyre-másra zártak be az intézményeket. Ehhez hozzájárult az országot elérő privatizációs hullám kezdete, amikor magánvállalkozók és cégek egyaránt ingatlanokat akartak szerezni, és ennek érdekében minden eszközzel megpróbálták megszerezni a bezárt óvodák épületeit, és sok esetben sikerrel. A gyerekek létszáma is rohamosan fogyni kezdett a nagy munkanélküliség következtében, hiszen elsősorban a nők váltak munkanélkülivé, így gazdasági és mentális okok miatt inkább otthon neveltek gyermekeiket.[Beregszászi – Csernyicskó – Orosz,2001:29-33]

1988-ig Kárpátalján nem léteztek magyar nyelvű óvodák. Bár a magyar falvakban az óvónők többsége magyarul szólt a gyerekekhez, ez nem pótolhatta a szakszerű anyanyelvi óvodai nevelést. A városi óvodákban a nyelvileg vegyes csoportokban erre sem volt lehetőség. Az első hivatalosan is magyar óvodák 1989-ben nyíltak a területen.[Orosz,1995:76-79]

1.4. Ukrajna

Az ukrán állam oktatási törvényének 25–32. cikkelye foglalkozik az általános és középfokú oktatással, valamint a szakmai képzéssel. A törvény a következő oktatási szerkezetet javasolja: óvodai nevelés, általános iskola, középiskola, szakmai oktatás, felsőfokú oktatás.

A törvény szerint a tankötelezettség 6–15 év. Ukrajnában jelenleg kötelező az iskola előtti egy év eltöltése óvodai nevelés keretei között. S bár ez a rendelkezés megelőzte azt, hogy az óvodákban lehetővé tegyék a gyerekek befogadását, az ukrán oktatási tárca adatai szerint 2009 és 2011 között 7,9%-kal növekedett az óvodai nevelésben résztvevő gyerekek aránya országos szinten. Az ukrán állam elismeri, hogy az oktatási folyamat alapja az óvodai nevelés kell, hogy legyen, melyre később lehet építkezni, így ezt a rendszert erősítendő, különböző rendelkezéseket adott ki. Az állami stratégia része, hogy az óvoda típusától és fenntartójától függetlenül minden óvodát a lakosság oktatási és

nemzeti-kulturális elvárásainak megfelelően kell fejleszteni. A törvény azt is kimondja, hogy az óvoda feladata az Ukrajna állam szeretetére, a család tiszteletére, a nemzeti hagyományok iránti tiszteletre, az anyanyelv és az államnyelv iránti tiszteletre való nevelés, továbbá az ukrán és egyszersmind más népek nemzeti kincseinek, önmagunknak és környezetünknek tisztelete és megbecsülése. A törvény szerint tehát az anyanyelvet is tisztelni kell az államnyelv mellett, mely két nyelv Ukrajnában számos esetben nem esik egybe, akárcsak a nemzetiség. [Orosz,2005:11-14]

Az ukrán állam az óvodák számára a jelenleg Ukrajnában hatályos Базова програма «Я у світі», azaz „Én a világban” címmel dolgozta ki alapprogramját. Az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2009. január 21-i rendelete alapján a programot folyamatosan be kell építeni az óvodai nevelésbe, függetlenül attól, hogy milyen fenntartású az óvoda. A „Я у світі” az első olyan típusú dokumentum, amely az óvodai nevelés megújítását tartalmazza, s mindazon követelményeket, amelyet a gyermekeknek az óvodában teljesíteniük kell. A programban tehát már nem (csak) foglalkozásokat írnak elő, hanem fejlesztési célokat fogalmaznak meg.

Ezeken a foglalkozásokon meghatározó részt foglalt el a folyamatosság elve, az ismeretek kínálata a közeli környezettől a távolibb környezetig. Gyakori témák, amelyekről szó esik a programban a család, a szülők, a nevek, személyi higiénia, viselkedés kultúráról stb.

A program szerint a tanév első felében (ősszel) – az őszi gyümölcsökkel és zöldségekkel, a természeti jelenségekkel, öltözékekkel, fűtéssel, táplálkozási szokásokkal, az őszi ünnepekkel, hagyományokkal foglalkoznak a gyermekek az óvodában.

A tanév második felében a tananyag tematikája tartalmazza és ismerteti a téli természeti jelenségeket, téli öltözködést, betegségekkel és a gyógyításukkal kapcsolatos hiedelmeket stb. Télen a gyerekeket a természetvédő munkákba vonják be, mint pld: a madarak és erdei lakók védelme, vad- vagy háziállatok etetése.

A tavaszi időszakban a gyermekeket ismerkednek a teletől és vándormadárfajtákkal, népi ünnepekkel, kerti munkálatokkal, bogarakkal, tavaszi virágokkal stb. Nyáron pedig nyári virágfajokkal, gyümölcsökkel, kalászosokkal, valamint a nyári hónapok ünnepeivel. [Határhelyzetek,2013:230-237]

2.Bótrágy – település bemutatása

A jelenleg 1850 lelkes település Beregszásztól északkelet irányában a várostól 25-26 km-nyi távolságra, a Beregszász-Nagydobrony-Csap útvonalon fekszik. Állomása helyben a Királyháza-Bátyú vasútvonalon van. Bótrágyon zömében magyarok laknak (90 %). A falu ukrán nyelvű lakói – közel háromszázan – a település Újbótrágy nevű részében élnek. A településen élő magyarok többsége református. Bótrágy társközössége az innét néhány kilométerre található Harangláb, ahol 1989-ben Lónya felé kishatár átkelő nyílt. A települést átszeli a Szernye-patak.

A helység már a XII. században létezett, s ekkor a Betke család birtoka volt. Kitől Bánk bán veje, Simon kapta. Tőle elkobzás folytán az itteni birtok a koronára szállt. Az 1241 tavaszán átvonuló tatárok a helységet megkímélték. 1270-ban Rusdi Mihály kapta meg. Aztán a Lónyai család birtoka volt, így Bótrágyot ezen időszakban, mint a Nagy-Lónya uradalomhoz tartozó birtokot tartották számon.

Az 1567-ben átvonuló tatárok a helységet megkímélték, a körülötte talált tanyákat azonban felégették. Anyakönyve 1775-től kezdődik, ekkor Bótrágyon 154 ház volt, 1054 fő volt a lakossága és 4844 holdnyi terület tartozott hozzá (1 hold= 0,432 ha).

A XVI század első felében a község lakói előbb az evangélikus, majd a református hitre tértek. 1595-ben már virágzó gyülekezetként említik, amelynek Bátyú és Harangláb voltak a fiókintézetei. Az 1760-as években a Lónyai gróf Németországból hozott tanítót, és az indította el a hitéletet kb. 60 családdal. Akkoriban faszerkezetű templom volt a településnek, amely sajnálatos módon 1910 körül leégett.

A XIX. század végén lett lerakva a falun keresztülhaladó vasútvonal. Az 1890-es években, a faluban 200 család élt, ezek többsége 3-4 családdal lakott egy udvaron. Ekkor a falu nagy részét még erdő borította. Később ezek jelentős részét kivágták, és a földet átadták a parasztnak [Lehoczky,1881:187-193]

A faluban található orvosi rendelő, posta, könyvtár, általános iskola magyar és ukrán nyelven, valamint az óvoda, amelyben két csoport működik.

2.1 A bótrágyi „Napocska” óvoda történetének bemutatása

Szakdolgozatom gyakorlati részének az elkészítéséhez az interjúkészítést választottam. Két interjút készítettem el. Az elsőt Molnár Gyöngyivel, aki 1981 – 2002 (21 év) között dolgozott óvónőként a településünkön. A második interjút pedig Izsák Jánoszlávával, aki már 1983 óta (33 éve) dolgozik vezetőnőként a Bótrágyi Óvodában.

Interjúm első alanya Molnár Gyöngyi 1981 - 2002 - között dolgozott óvónőként a Bótrágyi Óvodában. Tanulmányait a Munkácsi Tanítóképzőben fejezte be. Ő volt az, aki a régi óvoda mindennapjairól számolt be nekem. Elmondása szerint az akkori „kis óvoda” – a falubeliek nevezték így - hosszú tornácos épület volt, alacsony fundamentummal, és kicsi ablakokkal. Mindössze csak négy terem volt benne. Az első egy nagy terem volt ahol a gyerekek töltötték el a mindennapjaikat. Ez két részre volt osztva, az egyik oldalt játszottak, ettek a kis asztaloknál, és itt tartották a foglalkozásokat is. A másik oldalán pedig matracokon aludtak a gyerekek. A következő kis terem volt a mosdó, innen nyílt az öltöző, ahol minden gyereknek saját kissekrenye volt, amin természetesen fel voltak tüntetve a gyermekek óvodai jeleik. A harmadik volt a vezetőnő szobája, ahol a papírmunkákat intézte és végül az utolsó terem volt a konyha.

Megtudhattam azt is, hogy ebben az intézményben csak egy vegyes csoport működött, ahová huszonöt gyerek volt a megengedett létszám. A huszonhatodik gyereket már csak akkor vehették fel, hogy ha a szülők biztosították a gyermeküknek minden szükséges dolgot (matrac, szék, ágybeli, kendő, edény stb). Az óvoda állami fenntartású volt, de kolhozi ellátottsággal rendelkezett. Ebből fakadóan azokat a gyerekeket vették fel először, akiknek a szülei a kolhozban dolgoztak, aztán következtek a sorban az állami munkású szülők gyermekei, és akinek az édesanyja nem dolgozott sehol, azt nem is vehették fel. Valamint még azt is hozzá tette, hogy nem ők döntötték el, hogy kit vehetnek fel és kit nem, hanem a járási tanács határozata alapján ajánlást kapott elsősorban az a gyermek, akinek a szülei munkahellyel rendelkeztek, és elutasították azoknak a kérelmét, akiknek nem volt munkahelye. Az elmondása szerint: „ez akkor egy ilyen törvény volt”.

Mint akkori óvónő elmesélte, hogy naponta két kötött foglalkozást tartottak a gyerekeknek. A tantervet már akkor is a minisztérium írta elő. Ezeket a foglalkozásokat tartották akkor: szépirodalom, nyelvtan, matematika, torna, rajz, applikáció, zene. A zenenevelő a szomszéd településről, Haraglábról, járt át ide hetente kétszer. A többi foglalkozást az óvónők tartották meg. Az egy vegyes csoporttal két óvónő és két dada foglalkozott. Napi tizenkét órában dolgoztak a munkások (héttől-hétig). Az óvónők és a dadák minden nap váltották egymást. Reggel hét órától délután két óráig az egyik óvónő és

egy dada volt, majd délutánra váltották egymást, két órától este hét óráig. Aki az egyik nap délelőtt dolgozott, az a másik nap délután. Ilyen körforgásba voltak akkor beosztva az óvodai munkások. Azt is elmondta Molnár Gyöngyi, hogy heti hat munkanapot dolgoztak, hétfőtől-péntekig tizenkét órát dolgoztak. Szombaton pedig, a hatodik napon, reggel hét órától délután egy óráig volt nyitva az óvoda a gyerekek számára.

A gyerekekkel együtt minden évben megünnepelték a Március 8-at, Május 1-én a májálisokon mindig felvonultak ők is a gyermekekkel. Valamint még megünnepelték a Május 9-et (győzelem napja), szüreti mulatságokat tartottak, megünnepeltek az újévet és a bűcsúztatót. Ilyenkor verset szavaltak a gyerekek valamint énekeltek. Minden ünnepen kötelező volt az óvodai gyerekeknek fellépni. A fellépéseket ilyenkor nem az óvodában tartották meg, hanem a községi kultúrházban, ahol nagy közönség várta őket.

Érdekesség képen még hozzá tette „mindenki” Gyöngyi nénije, hogy ebben az időben soha nem volt a Húsvét és a Karácsony szabad nap, az ünnep minden napján dolgoztak. Valamint azoknál az ünnepeknél sem volt rövidített nap, amit megtartottak, hanem akkor is ledolgozták a tizenkét órát.

Végezetül azzal zárta a beszélgetésünket, hogy élete legszebb napjait tölthette el az óvodában a gyerekek között, hisz nagyon szeretett velük lenni, és minden gyermeket sajátjaként nevelt fel.

Interjúm második alanya Izsák Jánoszláva volt. Ő az, aki az óvodánk alapításáról, történetéről valamint a jelenkori helyzetéről mesélt nekem.

Izsák Jánoszláva 1983 (33 év) óta vezetőnő a Bótrágyi „Napocska” óvodában. Tanulmányait először a Munkácsi Tanítóképzőben fejezte be 1979-1983 között, majd diplomát szerzett az Ungvári Állami Egyetem Biológia és Kémia karán 1984-1990 között.

Először is az óvoda adataira kérdeztem rá. A jelenkori óvoda 1998-ban épült, amelyet a kolhoz és az állam együtt épített fel. A „Napocska” nevet 1989-ben vették fel. A tervek alapján már óvodának készült, kétszintes épület 48 férőhellyel. Ebben az időben 26 gyermek vett részt az óvodai oktatásban, 8 munkással. Napjainkban 52 gyermek vesz részt az óvodai oktatásban, akikkel összesen 13 munkás van együtt, ebből 4 óvodapedagógus, 1 zenenevelő foglalkozik minden nap a gyermekekkel. Az 52 gyermek két csoportra oszlik el: egy vegyes csoport 4-6 éves gyerekek, valamint egy kiscsoport 2-4 éves gyerekek.

Ezek után a településünk első óvodájáról kezdett el mesélni. Falun belül sajnos csak 1952-ben indult el az óvodai nevelés. Itt napi 6 órát voltak együtt a gyermekekkel. Az intézmény az iskolaudvaron belül egy kis melléképületben volt, ahová csak 12 gyermek járt napról napra. Ők is kolhoz munkások gyermekei voltak. Erről az intézményről sajnos nem maradt fent semmilyen anyag, mivel 1961-ben leégett.

Egy évvel később 1962-ben egy új épületben nyílt meg az intézmény. Egy zsidó laktanyát építettek át erre a funkcióra az állam és a kolhoz munkások közreműködésével. Ez az épület a zsidó laktanyán kívül bormérő csárdaként is funkcionált.

Itt már 20 gyermek volt egy vegyes csoportban és 6 munkás volt velük napról napra. Mégpedig, a vezetőnő Vágerics Éva, két óvónő Kravcsuk Mária és Unoka Erika, két dada Molnár Gizella és Bíró Ica, egy zenenevelő Baranyi Magdolna és egy konyhai munkás Kecskés Margit.

Az óvoda tizenkét órás munkaidőben funkcionált. A munkaidő reggel hét órától este hét óráig tartott. A kétezres évek elején ezt visszavették tíz és fél órára. Így ma a Bótrágyi „Napocska” óvoda hétfőtől – péntekig, reggel fél nyolctól délután hat óráig van nyitva az óvodáskorú gyermekek számára.

Visszatérve a tizenkét órás munkaidőre, ez alatt az idő alatt a gyermekek négyszer ékeztek: reggel, ebéd, uzsonna, vacsora. Az étkezés állami alapon volt finanszírozva. Az alapvető alapanyagokat a kolhoz biztosította, de a többi dolgot mindig előre egy hétre kapták meg az üzletekből és azt kellett beosztani nekik. Akkoriban nem volt megszabva, hogy miből mennyit ehetnek, hanem a meglévő dolgokból gazdálkodtak. A téli időszakra előre megkaptak egy adott mennyiséget a zöldségekből és a gyümölcsökből, ezt

elraktározták és ebből gazdálkodtak ez alatt az idő alatt. Valamint még azt is hozzá tette a vezetőnő, hogy az állam minden évben kiutalt 200 rubelt az étkezésre, és azt osztották be az alapanyagra, amit az üzletekben vettek és a konyhaszerekre egyaránt. Úgy színt 200 rubelt kaptak minden évben a bútorzat felújítására, és 200 rubelt az ágyneműkre és kendőkre egyaránt. Év vége felé pedig kijött egy ellenőrzés, és megvizsgálta a felszereléseket, hogy azok igen is fel voltak e újítva vagy nem. Nagyon szigorúan vették ennek a betartását. Itt rákérdeztem arra, hogy a mai világban mennyit érhetne ez a bizonyos 200 rubel, és azt a választ kaptam, hogy akkor hat kenyeret vettek egy rubelért, ma pedig hat kenyeret kb. hatvan hrivnyért vesznek meg (1:1 váltották a rubelt a dollárhoz).

Az akkori szülők is fizettek az óvodaért. Nem volt senkinek sem ingyenes. Mint ahogy már első interjú alanyom, Molnár Gyöngyi, elmondta, Izsák Jánoszláva is hozzá tette, hogy nem ők döntötték el, hogy kit vehetnek fel az óvodába és kit nem. Azokat a gyerekeket vehették fel először, akiknek a szülei a kolhozban dolgoztak, aztán következtek a sorban az állami munkású szülők gyermekei, és akinek az édesanyja nem dolgozott sehol, azt nem is vehették fel. Valamint még azt is hozzá tette, hogy nem ők döntötték el, hogy kit vehetnek fel és kit nem, hanem a járási tanács határozata alapján ajánlást kapott elsősorban az a gyermek, akinek a szülei munkahellyel rendelkeztek, és elutasították azoknak a kérelmét, akiknek nem volt munkahelye. A szülői munkahely alapján volt eldöntve az is, hogy melyik szülőnek mennyit kellett fizetni. Persze akinek a szülei a kolhozban dolgoztak kevesebbet fizettek, mint akinek állami munkahelyük volt. Ez az összeg kilenc és tizenegy rubel között mozgott. Majd 1993-tól jött be egy olyan törvény, hogy a bekereset alapján volt megítélve, hogy ki mennyit fizessen az óvodaért (ez kb. 28-30 rubel között mozgott).

Interjúm e részénél, azt is hozzá tette a vezetőnő, hogy 2000-ben jött be egy olyan törvény, hogy a szülők és az állam együtt fizetik az óvodai étkeztetést. Ekkor még 30%-át fizették a szülők és 70%-át az állam. Mára ez kiegyenlítődtött 50%-50%-ra. A 2014-es tanévben a napi díj tizenkét hrivnya volt, ami feleződik az állam és a szülők között. A 2016. január elsejétől, viszont a napi díj növekedett az áremelések következtében tizenhat hrivnyára, amit szintén fele – fele arányban fizetnek.

A következő kérdésben az óvónők fizetésére és a mindennapi tevékenységükre kérdeztem rá. Izsák Jánoszláva elmondása alapján ebben az időben az óvónők fizetése kilencven rubel volt. Ez akkor egy közép kategóriának számított. Ha a munka mellett még tanult a pedagógus és képzésre kellett járnia, akkor ezt az egy-két hetet nem fizették ki nekik. Valamint amelyik munkásnak az óvodában nem volt gyereke egy úgynevezett

„gyerektelen” adót kellett fizetniük (бездітний). Ez abban nyilvánult meg, hogy tíz rubelt minden hónapban levontak tőlük.

Ennél a kérdésnél még azt is elmesélte a vezetőnő, hogy egy évben csak huszonkét nap fizetett szabadságot kaptak. Valamint mindenki számára volt biztosítva egy év alatt tizenhét nap szabadnapnak, ami persze fizetetlen szabadságnak számított. Itt még megemlítette, hogy az óvónők munkakönyvre voltak felvéve és egy egész alapfizetésre (ставка).

Érdekesség képen megemlítette azt is, hogy volt olyan év, hogy nem kaptak egyáltalán fizetést kb. hat hónapig, majd minden munkás kapott fizetésbe két csomag mosóport és öt kilogramm cukrot. Akkor ez volt számukra egy fél éves fizetés. Aztán pár hónapig ismét nem kaptak semmit, majd mindenki kapott egy-egy zsák lisztet. Egy éven keresztül ment ez. A vezetőnő szavaival élve „tisztán emlékszem rá, mint ha ma lett volna, amikor a nagy autó meg állt az óvoda előtt és lepakolták a fizetésünket”. Az évet is megnevezte, még pedig 1996.

A beszélgetésünk során a régi óvoda felszereltségére is kitértünk. Az óvoda fel volt szerelve diavetítővel, tv-vel, lemezlejátszóval és minden hasznos dologgal, amit a foglalkozások során az óvónők felhasználhattak a jobb oktatói-nevelői munka során. A téli évszak folyamán a fűtés csempe kályhával volt megoldva. Államilag volt finanszírozva a faanyag és a szén erre az időszakra. Egy megadott mennyiséget kaptak meg előre, és azt kellett beosztaniuk a fűtési szezonra. Ezzel ellentétben nyáron egész nap kint voltak a gyerekekkel. Csak aludni mentek be délben. Viszont volt olyan év is, hogy a matracokat kihordták a hosszú tornácra és ott aludtak a gyermekek a friss levegőn. Még a reggelit, ebédet, uzsonnát, vacsorát is kint fogyasztották el. Az udvar végében volt egy nagy kocka épület, amely fából készült. A gyermekek és a munkások csak „gombának” nevezték, mivel gomba formája volt. Ebben az épületben középen volt egy hosszú asztal, mellé pedig lócaikat tettek, így oldották meg a nyári étkezést és a foglalkozásokat egyaránt.

A konyhában rakott csempe spóron főztek a gyermekeknek. A további konyhai felszereléseket és az étkeztetés szükséges dolgokat minden éven felújították a már említett 200 rubelből. A régi óvodába még nem volt bevezetve a víz. Az udvaron volt egy nagy gémes kút, és abból húzták a vizet, amikor szükség volt rá. Az óvoda épület hátánál volt egy zöldegyes kiskert, ahol az óvónők a gyermekekkel együtt termesztettek meg pár alapvető zöldséget. Majd fel is használták őket az étkeztetésbe. A vezetőnő elmondása szerint termeltek itt maguknak burgonyát, sárgarépát, karalábét, káposztát és még hasonló zöldségeket.

A mindennapi tevékenységekkel kapcsolatban Izsák Jánoszláva is elmondta, hogy a gyermekekkel minden éven megünnepelték a Március 8-at, a Május 1-et, a Május 9-et. Ilyenkor az óvodások is felvonultak, verseket szavaltak, valamint énekeltek is. Rövidített napot soha nem tartottak, még akkor sem, ha ilyen ünnep volt. A tizenkét órás munkanapot mindig le kellett dolgozni. Valamint a Húsvét és a Karácsony sem volt szabadnap. Ilyenkor is rendesen dolgoztak. Ebben az időben még a településünkön működött a mozi. Ez a mai kultúrház helyén működött. Innen hetente egyszer a mozi mester vagy kijött az óvodába, vagy az óvodások mentek el a moziba és ingyen nézhettek meg egy mesefilmet. Ezzel is színesebbé tették az óvodáskorú gyermekek mindennapjait.

Ahogy telt s múlt az idő egyre több gyermek született a településünkön. Egyre többen szerették volna gyermeküket az óvodába beírni, de sajnos nem volt elegendő hely a számukra. Izsák Jánoszláva elmondta, hogy a 80-as évek végén egy javaslatot adtak be arra, hogy új óvodát nyithassanak. Ezt a kérelmet el is fogadta a járási tanács és egy programot írtak ki rá. Az volt a terv, hogy minél hamarabb egy új kétszintes épületet húznak fel, ahol több csoport is el tud majd nyugodtan férni. Minden a tervek szerint alakult és 1998. szeptember elsején át is adták a Bótrágyi „Napocska” óvoda új épületét.

A felépítését az állam, a kolhoz munkások valamint a szülők közös erővel oldották meg. A kétszintes épület ma is megfelelően funkcionál. A megnyitás előtt az új óvoda teljes felszereltségét a kolhoz látta el. Mindent ők biztosítottak a megfelelő oktatáshoz. Mára már kifejlődte magát egy modern, korszerű óvodává.

Eleinte még szénrel és fával fűtöttek. Egy kazánról látták el a kolhozirodát, a kultúrházat és az óvodát. Hisz akkor ez a három épület majdnem egymás mellett helyezkedett el. 2011-óta saját központi fűtéssel rendelkezik az óvoda. Minden terem parkettával van lerakva. Meleg és hideg víz egyaránt biztosítva van a mindennapi tevékenységekhez. 2015-ben a Magyar Állam támogatásával kicserélték a nyílászárókat, valamint új bútorokat kapok a kis és nagy csoport egyaránt.

A jelenlegi óvodához visszatérve a vezetőnő elmondta, hogy az intézmény a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig.

„Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család, a mi feladatunk az, hogy minden gyermek számára egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelést biztosítsunk. Az egyéni bánásmód elvét alkalmazva csökkentjük a meglévő hátrányokat, nem adunk helyet semmiféle előítéletnek.”- mondta Izsák Jánoszláva

Az óvodai programban kiemelt szerepet kap az egészséges életmódra nevelés, az egészség védelme. Ennek szellemében, meglévő személyi, és tárgyi feltételekkel biztosítanak a gyermekek fejlődéséhez.

A törvényi előírásoknak megfelelően az óvodai nevelés feladatait csoportonként 2 óvodapedagógus és 2 dajka látja el. Az óvodapedagógusok felsőfokú végzettségűek, a továbbképzési kötelezettségnek is eleget tesznek. Az óvodapedagógusok közösen előre megtervezik a feladatokat, megbeszélik a gyermekek nevelésével kapcsolatos észrevételeiket. Együtt keresik a legjobb megoldásokat, szoros kapcsolatban vannak egymással és egymást segítve végzik munkájukat. Az intézmény dolgozói törekednek a lelkiismeretes munkavégzésre, szeretettel és felelősséggel nevelik a rájuk bízott gyerekeket. Valamint egy ápolónő is jelen van az intézményben minden nap és felügyeli a gyermekek egészségi állapotát.

Az óvoda a község elején található egy szép zöld övezetben. Hisz az óvodán körül rengetek gyümölcsfa és virág található, ami színessé teszi a gyermekek számára a megérkezést már. A tárgyi feltételek javítására a lehetőségekhez mérten nagy hangsúlyt fektetnek, mert ez is jelentősen befolyásolja a pedagógiai célkitűzések megvalósulását. Az intézmény helyiségei a dolgozók munkájának köszönhetően esztétikusak, praktikusak. Minden teremben mesefigurák vannak festve a falra, hogy még jobban felkeltsék a gyermekek figyelmét. Ebből fakadóan, a mai óvodás gyermekek többsége „kutyás” óvodának nevezi az intézményt, mivel a bejáratnál és a lépcsőnél, ami a két csoport között van: a 101 kiskutya című mese hősei tekintenek vissza rájuk.

Az óvoda tárgyi feltételei kiválóak. Ennek köszönhetően az óvodapedagógusok mindent meg tesznek, hogy a gyermekek jól érezzék magukat nap, mint nap az óvoda falai között. A csoportok játékkészletét folyamatosan bővítik, javítják a gyermekek igényeihez igazodva. A klasszikus játékokon kívül fontosnak tartják a kézség-képességfejlesztő játékok meglétét is. A mesekönyv ellátottság folyamatosan bővül, figyelembe véve a kiscsoport és a vegyes csoport fejlettségi szintjét.

Audiovizuális eszközök közül színes televízió, CD-s magnó, videó és DVD lejátszó segíti a mindennapi munkákat. Rendelkeznek egy számítógéppel, melyhez internet hozzáférést a közeljövőben szeretnék megoldani. A vezetőnő elmondta, hogy a

környezetük szépítésére, tisztántartására nagy gondot fordítanak. Az óvodában télen tartják meg a nagyszünetet, ilyenkor elvégzik a nagytakarítást, meszelést, játékfertőtlenítést.

A Bótrágyi „Napocska” óvodában heti rend a folyamatosságot, a rendszerességet, a nyugodt légkört teremti meg az óvodai csoportokban. A heti rend és a napirend biztosítja a szokásrendszer segítségével a gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődését, és lehetőséget nyújt az óvodások napi életének megszervezéséhez, melyet az egész nap folyamán óvodapedagógus irányít. Az óvoda pedagógusai figyelnek arra, hogy minél rugalmasabb és alkalmazkodóbb legyen a gyermekek számára a heti rendben a foglalkozások közötti kapcsolat. Napjainkban komplex foglalkozásokat tartanak az óvodában. A következő foglalkozásokra lebontva: szépirodalom, természetismeret, zene, beszédkétségfejlesztés, rajz, applikáció, gyurma, torna. egészségvédelem, környezetismeret.

Fontos momentumnak tartják, hogy jusson idő a gyermeki tevékenységek, ötletek és javaslatok meghallgatására, kipróbálására vagy közös megvitatására. A vezetőnő elmondása szerint a gyermekeknél a rugalmasság a helyzethez való alkalmazkodást segíti elő, hogy a heti rend a gyermek életének észrevétlen szabályozója legyen.

A heti rend életkortól függően naponta biztosítja a rendszeres mozgásfejlesztést. Az időtartam változó, szervezhető kezdeményezett, vagy kötött formában. Heti két alkalommal minden korosztály számára kötelező a testnevelés foglalkozás. Mozgásfejlesztő szabályjátékokat a mindennapos testnevelés keretein belül a gyerekek részképességeinek a fejlesztésére törekedve szervezik meg az óvodapedagógusok csoporttól függően.

Ehhez kapcsolódva elmondta a vezetőnő, hogy a napirend biztosítja a gyermekek számára a nyugodt, kiegyensúlyozott óvodai környezet megteremtését. Lehetővé teszi a szabad levegőn való tartózkodást, a szokásrendszer kialakítását, a gyermeki tevékenység szabad kibontakoztatását. A gyermek fejlődését biztosító feltételek az együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg, melyet a csoport fejlettségi szintjének megfelelően terveznek meg. A napirenden belül a legtöbb időt a játék kapja. Mindez biztonságot jelent a gyermek számára.

Fontosnak tartja a vezetőnő, hogy a gyermekek számára lelki-testi biztonságot biztosítsanak. Érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes óvodai légkört teremtenek minden nap.

Az óvoda a nevelés során a gyermek személyiségének teljes kibontakoztatására törekszik. A gyermekek nevelésében alapul veszik a gyerekcsoportok sokszínűségét, érdeklődését, életkori sajátosságait, az érés sajátos törvényszerűségeit. Figyelembe veszik a gyermekek egyéni fejlődési ütemét, és képességeit, biztosítva mindenki számára az egyenlőség jogainak érvényesítését. A gyerekek önállóan a tevékenységeken keresztül fedezhetik fel a világot.

Összegezve a jelenkori óvodai életet a Bótrágyi „Napocska” óvodában, jó hangulatban, nyugodt, családi környezetben nevelik a gyermekeket. Gyermekközpontú, befogadó intézményként biztosítják minden gyermek számára az esélyegyenlőséget, életkorukhoz és fejlettségükhöz alkalmazkodó tevékenységeket. Arra törekszenek a leginkább, hogy óvodáskor végére minél sokoldalúbb, egészséges személyiségekké váló gyermekeket bocsássanak ki az iskoláskor kezdetére.

A nevelőmunkánkban fontos szerepe van a néphagyományok ápolásának. A jeles napokra készülve megismertetik a gyerekeket elődeink életével, egy-egy jeles naphoz fűződő népszokással. Szükségét érzik annak, hogy napjaink felgyorsult világában is jelen legyen mindennapi tevékenységeinkben a néphagyomány, a jeles napok, a helyi hagyományok.

Az utolsó kérdésem a vezetőnőhöz a jövőbeni tervekről szólt. Itt elmondta nekem, hogy a közeljövőben szeretnének egy új középső csoportot megnyitni. Úgy véli a statisztikai adatok alapján lenne rá megfelelő létszámú gyermek, hisz a községben növekvő tendenciát mutat a születések száma. Fontosnak tartja a nagycsoporton az angol nyelv mihamarabb oktatását fakultatív módon. Valamint felújításokat terveznek az idei évre, hogy minél korszerűbbé és megfelelőbbé tegyék a gyermekek és a munkások számára a minden napokat. Itt kiemelte, hogy az idei tervben benne van a konyha és a mosdók felújítása.

Interjúm végén Izsák Jánoszláva azzal zárta a beszélgetésünket, hogy az elmúlt harminchárom évben voltak nehéz napok az óvodai mindennapjaiban, de ettől függetlenül nagyon jól érzi magát a gyermekek között, és az ő szavaival élve: „nincs annál szebb, amikor részt vehetünk egy gyermek fejlődésében”.

Összegzés:

Dolgozatomban a Kárpátaljai magyar óvodák történetét szerettem volna bemutatni a szakirodalom és a gyakorlat együttes bemutatásával.

Az első részben a szakirodalom feldolgozása alapján, egy átfogó képet mutatok be óvodai oktatás kialakulásától napjainkig, amely a kárpátaljai területekre összpontosít. A kezdetektől teljesen a jelenkori Ukrajna óvodai nevelését mutatom be. Úgy vélem ezt egy kárpátaljai óvodapedagógusnak ismernie kell, hisz a magyar óvodai nevelés ezeken a periódusokon keresztül jutott el a mai formájáig.

A gyakorlati részben a Bótrágyi „Napocska” óvoda történetét mutattam be. Megtudhattuk, hogy a településen csak 1952-ben kezdődött el az óvodai nevelés. Hosszú folyamaton ment keresztül, míg a mai formáját elérte. Valamint, hogy a mai óvoda a harmadik épület ahol, az óvodai oktatás folyik a településen.

Molnár Gyöngyi, mint óvónő, a régi óvoda mindennapi életéről mesélt nekem. Majd Izsák Jánoszláva vezetőnő, a régi és új óva történetéről, alapításáról és az idő folyamán való átalakulásáról mesélt nekem. A két interjúból megtudhatjuk, a változásokat, amelyeken keresztül mentek, megismerkedhetünk a mindennapi tevékenységeikkel. A mellékletben csatolt képekből pedig megláthatjuk, hogy milyenek voltak az akkori gyermeke, kik foglalkoztak velük.

Összegezve, fontosak tartottam a Bótrágyi „Napocska” óvoda történetének a kutatását, hisz számomra fontos adatokat és érdekes információkat tudhattam meg a szülőfalum óvodai oktatásáról. Véleményem szerint, minden óvodapedagógusnak tudnia kellene a saját településének az óvodai fejlődését.

Резюме українською мовою:

В своїй роботі я хотіла презентувати Закарпатські угорські дитячі садки за допомогою використаної літератури та практичною частиною.

В першій частині на основі використаної літератури, я представляю повну картину формування дошкільного навчання до наших часів, які зосередженні на території Закарпаття. Я представила дошкільне навчання від давніх часів до сьогодення на сучасній території України. На мою думку, закарпатському вихователю в дитячому садку потрібно знати історію розвитку дошкільного навчання, адже і угорські дошкільні заклади пройшли всі етапи розвитку.

В практичній частині я презентую історію дошкільного закладу «Сонечко» в селі Батрадь. Можемо дізнатися, що на цій території дошкільне виховання почалося тільки в 1956-му році. Цей дошкільний заклад пройшов важкий шлях щоб досягти теперішні успіхи. А так же, що це третя будівля, де забезпечується дошкільне навчання на території села.

Молнар Дьендь, як вихователь дитячого садка, розповіла мені про історію повсякденного життя закладу. Потім Іжак Ярослава, директор, розповіла мені про минуле та теперішнє життя дитячого садка, про її створення та про зміни, які пройшов дитячий сад. З двох інтерв'ю ми можемо дізнатися про зміни через які пройшов дитячий сад та можемо ознайомитися з повсякденним життям садочка. З доданих зображень можемо побачити, якими були діти в той час і хто ними займався.

Отже, я думаю, дослідження історії дитячого садка «Сонечко» в селі Батрадь є важливою, адже для мене важливо знати всі дані та цікаві інформації про дошкільний заклад який знаходиться в моєму рідному селі. На мою думку, кожному вихователю потрібно знати всі дані про дошкільні заклади, які знаходяться на їхній території.

Felhasznált irodalom

1. Ballai Károly: A magyar kisdednevelés fejlődéstörténetének vázlata 1843-1914. Budapest, Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársaság nyomása. 1916.
2. Balogh Lívia: Beszámoló „A kárpátaljai magyar óvodai nevelés a Csehszlovák Köztársaság idején (1919-1938) 2010.
3. Beregszászi Anikó, Csernicskó István, Orosz Ildikó – Nyelv,oktatás,politika. Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, Beregszász, 2001.
4. Czeke Marianne - H. Révész Margit: Gróf Brunszvik Teréz élet- és jellemrajza. Kisdednevelés. Budapest 1926.
5. Dr. Komlói Sándor: Neveléstörténet. Tankönyvkiadó. Budapest, 1977.
6. Fdinec Csilla: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete.Ungvár, 2010.
7. Fináczy Ernő: Neveléelméletek a XIX. században. Budapest. A Magyar Tudományos Akadémia kiadása, 1934.
8. Határhelyzetek V. Sztereotípiák, választások, túlélési stratégiák kisebbségi léthelyzetekben. Szerkesztő: Szoták Szilvia. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium. Budapest 2013.
9. Horváth Márton: A magyar nevelés története I. Tankönyvkiadó, Budapest,1988.
10. Lehoczky Tivadar: Beregvármegye Monográfiája III. Kötet. Pollacsek Miska Nyomda, Ungvár, 1881.
11. Mészáros István: A magyar nevelés története 1790-1848-ig. Tankönyvkiadó, Budapest, 1968.
12. Mészáros István: Nemzetnevelés és első óvodáink. Brunszvik Teréz Szellemi Hagyatéka Alapítvány, Martonvásár, 1996.
13. Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla: Neveléstörténet. Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe. Osiris Kiadó, Budapest, 2005
14. Orosz Ildikó: A magyar nyelvű oktatás esélyei Kárpátalján (Dokumentumgyűjtemény). Intermix, Ungvár-Budapest, 1995.
15. Orosz Ildikó: A magyar nyelvű oktatás helyzete Kárpátalján az ukrán államiság kialakulásának első évtizedében (1989-1999). Poliptint-KMF, Ungvár-Beregszász, 2005.
16. Pukánszky Béla – Németh András: Neveléstörténet, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest,1996.

17. Rendszabályok a csehszlovák köztársasági (szlovenszkói és kárpát-országi) latin és görög szertartású római katolikus magyar nyelvű kiseddóvók, népiskolák és gazdasági ismétlő iskolák közigazgatásához. Kiadja az Országos Katolikus Tanügyi Tanács. Rozsnyó, 1928.
18. Реґо Ганна: Дошкільне виховання у Закарпатті: витоки й історія розвитку (1836–рр.). Моноґрафія, Ужгород, ВАТ «Патент», 2010.

MELLÉKLETEK:

Régi óvoda épülete napjainkba

Óvodai kép 1970
(középen Molnár Gizella dada)

Csoportkép 1977
(régi óvoda)

Csoportkép 1978
(bal oldalt Kravcsuk Mária, jobb oldalt Vágerics Éva)

Óvodás gyermek játékaival 1978

Csoportkép 1983

Csoportkép 1983

Csoportkép 1985
(bal oldalt az új vezetőnő Izsák Jánoszláva)

Óvoda épület napjainkban 2016

Az óvoda udvarának egy része tavasszal

2016

Feljárt a nacsoporra napjainkban
2016

Kiscsoportos tágas csoportszoba
2016

Kiscsoportosak pihenőidőben nyugalmas körülmények
között
2016

Öltözőterem

Nagy csoport csoportszoba 2016

Nagycsoportosok pihenés közben
2016

Óvodai csoport 1998
(új óvoda)

Hagyományőrző ünnepség

1999

Csoportkép 2009

Csoportkép 2015
2014-2015 tanév óvodai ballagóinak körében